

MONARCHIA AUSTRIACA. TRANSILVANIA.

Articululu III alu dietei ungueresci din 1847/8. (Urmare.)

§ 17. In consiliulu plenariu alu ministeriului, candu Maiestatea S'a s6u palatinulu c6 locutienetoru regescu nu sunt de facia in acelasu, presiedinti'a o p6rta ministrulu presiedinte, carele ori candu afla de trebuintia p6te conchiama acestu consiliu.

§ 18. Fiacare ministru e datoru cu respundere pentru ordinatiunea pe care o subscie.

§ 19. Cu scopu de a tien6 conferentie asupra trebiloru publice ale tierii sub presiedinti'a Maiestatii S'ale, s6u sub a palatinului si regesculu locutienetoru, s6u sub a ministrului presiedinte se asi6dia in Buda-Pest'a unu consiliu de statu, carele in cea mai deaprop6e dieta se va organisa definitivu.

§ 20. Ministrului carele se afla pre langa pers6n'a Maiestatii S'ale se voru da de ajutoriu doi consiliari de statu impreuna cu trebuintiosulu personalu oficiosu, eara aceia se denumescu acum dintre consiliarii referinti ai reg. cancelarii ungueresci de curte la propunerea respectivului ministru.

§ 21. Afacerile memorate in § 7 si rezervate nemidlocitu pentru Maiestatea S'a le va ingriji ministrulu unguerescu respundietoru dispu su pre langa pers6n'a S'a impreuna cu consiliarii de statu si cu personalulu amplotiatiloru subordinati lui.

§ 22. Ceilalti consiliari referinti ai cancelariei regesci ungueresci de curte se stramuta in consiliulu de statu anumitu in § 19.

§ 23. Locutienti'a reg. ung. si camer'a de curte*) se voru imparti in respectivele sectiuni ministeriale cu observarea artic. de lege 58 din 1791 carele trebuie respectatu si la compunerea consiliului de statu.

§ 24. Membrii presiedinti si corpurilor gubernementale anumite in § 19 si acolo p6rta presiedinti'a in absentia Maiestatii, a palatinului locutienetoru regescu s6u a ministriloru.

§ 25. Toti funotiunarii si servitorii corpurilor gubernementale memorate in § 6, prin urmare nu numai aceia carii afla aplicatiune noua, ci pana la alta aplicatiune inca si aceia carii nu afla locu in susu memoratele sectiuni ministeriale, isi tragu platile avute pana acum.

§ 26. Activitatea legala de pana acum a tuturor iurisdictioniloru tierii este a se pastra si pe viitoru intru t6ta intregimea sa.

§ 27. Judecatoriile si tribunalele, care sunt legale sunt a se tien6 in legal'a loru independintia, si pana la o mai departe dispu setiune a legii inca si in asiedimentulu loru de pana acum.

§ 28. Ministriloru li se cuvine scaunu in fiacare tabla (casa) a dietei, si d6ca ei voiescu a cuventa, trebuie se fia ascultati.

§ 29. Ministrii sunt oblegati a se infatiosia la fiacare tabla a dietei, d6ca aceleasi voru pofiti, si a da informatiunile trebuinti6se.

§ 30. Ministrii sunt indatorati a lasa actele loru oficiale la cererea oricarei table in cercetarea ei, s6u a comisiunii denumite din partea tablei.

§ 31. Dreptulu de votu se cuvine ministriloru numai in acelu casu, d6ca ei dupa lege sunt membrii ai casei de susu, s6u ca sunt alesi in oas'a de diosu c6 deputati.

§§-ii 32 33 34 35 36 suna despre respunsabilitatea, aousarea, judecarea si pedepsirea ministriloru; eara § 37 c6 unulu din cei mai insemnatori suna:

§ 37. Ministeriulu e indatoratu a substerne casei de diosu in fiacare anu bugetulu venituriloru si

trebuintieloru tierii — ear' cu privire la trecutu, com puturile venituriloru manipulate prin elu spre a se cerceta in dieta si respective a se aproba.

§ 38 si celu din urma suna despre platile ministriloru. —

Acestu articulu III de lege f6u sanctionatu impreuna cu alti treidieci articuli de catre Maiestatea S'a imperatulu si regele Ferdinandu in Pressburg la anulu Domnului 1848 Aprile 11 dupa t6te formele recerute de constitutiune si de legile tierii si s'au contrasemnatu nu numai de ministrulu comite Ludovicu Battyányi, ci si de oatra mai multi archiepiscopi, episcopi si magnati, intre carii la loculu antain vintu comitele Franciscu N6dasdy archiepiscopulu dela Coloc6ra, episcopii Niculae Kov6cs din Transilvani'a, Ioane H6m din Satmaru, Ioane Scitowsky dela Cinci-Biserici, Em. Palugyai, Em. Osegovici, episcopi r. catolici, Gabr. Smicziklasz episcopi gr. un. dela Crisiu (Kreutz, K6r6s in Slavonia), Ios. Lonovics de Ceanadu r. cat., Ios. Kukovics d. Bosni'a, Vas. Popovits gr. un. din Muncaciu, Ge. Haulik d. Agram, A. Ocskay dela Cassavi'a, c. Dom. Zichy d. Vesprimu, Vas. Erdeli d. Oradea m., si Ios. Gaganetz d. Eperjes, ambii gr. uniti s. a. s. a.

Si ce invetiamu noi din acestu articulu de lege? Intre altele acestea:

1. Ca pre catu timpu regele Ungariei resiede, adica locuesce in Vien'a s6u oriunde airea, numai nu in Buda-Pest'a s6u in oricare parte a Ungariei, pre atata potestatea reg6sca trece la palatinulu, carele suplinesce pe regele cu potestate totu suverana c6 si a regelui (§ 2 et 9), eara regelui ii mai remanu numai prerogativele insemnate in §§-ii 7 si 8, ba ce e mai multu, ca in § 35 i se marginesce inca si dreptulu gratiei.

A dou'a invetiatura mare ce tragemu pentru acestea dile din desu citatulu art. III este, ca cu acela isi dau in capete cu elu atatu diplom'a din 20 Oct. 1860 catu si patent'a din 26 Febr. 1861, pentruca articulu III retiene si cum amu dice revindica Ungariei nu numai unu felu de autonomia mai larga s6u mai marginita, ci deplin'a si nestirbat'a suveranitate, precum ac6sta se vede curatu din insasi compunerea ministeriului unguerescu din optu sectiuni (§ 14), pentruca intre aceleasi se renumera si ministeriale de finantia, de lucrurile publice, de comunicatiune si corabiere, cum si de resboiu, (lit. b o g), care in susu citatele acte de statu sunt rezervate corpului reprezentativu alu monarchiei intregi (Punctu II din diploma si § 10 din patent'a). Asi6 Ungariei ii lipsesce numai ministeriulu afaceriloru straine, fara care inse p6te fi f6rte usioru.

Alu treilea, t6ta legamintea ce mai remane intre Ungari'a si intre celelalte tieri austriace se coprinde numai in § 13 (totu asi6 fatalu, de si in altu intielesu c6 si § 13 din patent'a de Fauru) si depinde mai multu numai dela unu ministru, carele facia cu celelaltu ministeriu se p6te considera c6 ministru din afara alu regelui Ungariei resiedietoru la curtea imperatului Austriei.

Alu patrulea, se nu perdemu din vedere nici § 19 prin carele se asi6dia unu consiliu de statu in Buda-Pest'a, alu carui invederatulu scopu este a delatura si nulifica pe viitoru totu felulu de iniurintia, cu care s'ar mai inceroa vreodata consiliulu de statu din Vien'a c6 se domn6sca preste afacerile Ungariei.

Alu cincilea, se cuvine a tien6 minte, ca pre candu se pregatia articuli ungueresci de lege, partit'a nemti6sca francfurt6na inca era gat'a cu planulu unei Germanii mari dela Hamburg pana in Lait'a, cu care era firesce impreunatu planulu prochiarii unui singuru imperatoru preste t6ta Germani'a, in care casu apoi toti ceilalti membrii ai dinastiei habsburg-lotaringe aru fi fostu se se retraga dela Vien'a impreuna cu regele la Buda-Pest'a; s6u d6ca nu se intempl6 ac6sta, atunci Ungari'a cra se remana cu arhiducele palatinu

*) Tesauriatu s6u Vistieri'a tierii.

in capulu séu. Intr'aceea sciti ca Imperatul si regele se veduse silitu inca din 19 Martiu 1848 a denumi pe archiducele palatinu de vice rege alu Ungariei. Ci ambele acestea planuri fusera pentru atunci contracarierate prin revolutiunile republicane, prin Ledru Rollin, L. Blanc, Mazzini, Manin, si prin tóte nebuniile lui Kossuth, carele de ar fi fostu plaitu de reactionari cu multe milióne si totu mai bine nu ar fi potutu lucra pre manile loru. Elu nu se indetula cu unu dualismu moderatu, pre catu adica ilu sufere tóte impregiurările si referintiele, ci rapedi tíer'a in o republica sangerósa, de unde ea cadiu in absolutismulu riguros.

Alu sieselea, abstragundu dela tóte susu enumeratele conflicte grele, la care se da ocaziune prin art. III mai observamu, ca elu statorindu respunsabilitatea ministrilor cu tóte urmarile si pedepsele sale pentru o gubernarea rea si vinovata, da lovitura de mórte la partea cea mai insemnatóre a vietii municipale; cu alte cuvente: art. III nimicesce dreptulu de alegerea functiunilor in comitate, intocma óa si dreptulu comitatelor de a remustra in contra decretelor, resriptelor si a ori caroru dispuzetiuni atatu strinsu regesci, catu si ministeriale, eara in loculu acelora aduna la unu singuru punctu o potestate tare centrala. Eata deci si caus'a luptei dintre partit'a conservativa aparatóre a drepturilor municipale si intre partit'a ungarésca numita candu din 1848, candu ministeriala séu centralista, o lupta acésta ce a decursu mai multi ani inainte de a 1848 si carea de siguru ca la unu timpu anumitu va re'ncepe din nou preste totu coprinsulu Ungariei, séu ce dicu eu? acea lupta nu a incetatu niciodata.

Din observatiunile facute pana aici se póte cunósce limpede si lamuritu, ca asupra art. III se voru angaja toti cei mai de frunte factori ai vietii de statu din tierile strinsu austriace si din Ungari'a si anume corón'a, dinasti'a, elementulu germanu austriacu, elementulu magiaru, centralismulu austriacu, dualismulu ungurescu, centralismulu ungurescu si partit'a conservativa unguarésca.

Pana aici noi cercetaramu art. III numai informa obiectiva; se pare inse ca ni se arunca in condeiu intrebarea, déca ar fi óre consultu si déca ar cere interesulu bine intielesu alu locuitorilor Transilvaniei, cá chiamati séu nu, se ia si ei parte activa la deslegarea séu póte dóra mai mult'a incurcare a susu atinselor cestiuini si probleme.

Toti romanii din cati se ocupa cu trebile acestei tieri cu oati am vorbitu pana acum sunt de acea opiniune, ca un'a din cele mai grele erori politice ar fi aceea, candu marele Principatu alu Transilvaniei pre langa nenumeratele nevoi ale sale s'ar incumeta de a se amesteca si a lua parte inca si la nevoile altora, pre care 'si-le-au casionatu ei insii in truf'ia loru, cu care nevoi inse acésta tíera nu are a face nici in clinu si nici in maneca. Preste acésta este cea mai mare probaveritate, cumca in decursulu disputelor insocite de intrige si cabale numeróse Transilvan'i'a si locuitorii ei aru deveni strimtorata si póte sfarmata de inieptaturele si lovirile partiteloru; cei dinteiu inse carii aru trebui se cadia sacrificati aru trebui se fia toti aceia, carii au confaptuitu la inarticularea celor doua acte de statu. Despre acésta inse vomu mai avé ocaziune de a vorbi preste pucinu, déca vomu lua in discussiune cestiuinea uniunii. B.

Brasiovu 16 Sept. n. Se pare ca faim'a latita de 1 luna incóce cumca dn. comite alu natiunii sasesci ar fi provocatu si obligatu dela locurile mai nalte, óa se ingrijésca de o alegerea noua la tóte functiunile cate cadu sub alegere in Pamentulu regescu, se adeveresce din mai multe parti. Deci am creditu, ca n'ar fi de prisosu cá urmatorulu actu esitu din conferintiele romaniloru brasioveni in an. 1861 se se publice, déca nu din altu temeiu, incai cá de suvenire a frumoasei bune invoiri de atunci a romaniloru de aici. Eata actulu:

„Noi subscrisii locuitori, cetatiani, negutiatori si onoratori ai cetatii Brasiovului si ai impregiurimei aceleia, facia ou prefacerile din dilele nóstre si cu tóta reorganizatiunea deregatoriiloru cetatii si ai districtulu Bârsei ingrijati de viitoru, petrunci de important'i'a impregiurariloru, ne invoiramu si incheieramu intre noi, óa se poftimu si se imputerimu prin acést'a.

Pe Dni protopopi gr. resariteni numiti ai Brasiovului,

Pe cei optu membrii sutasi ai comunei luati din natiunea nóstra, cum si pe alti connationali ai nostrii.

In numeru totalu de 25 Barbati, carii sub conducerea Prea onoratoriloru Dni Protopopu Ioanu Popasu si c. r. Comisariu de finantia Damianu Datcu cá membru alu comunitati componendu o deputatiune cu ocaziunea venirii Domnului

Comisariu organizatoru se descopere dorintiele si dreptele pretensiuni ale locuitoriloru Romani in urmatórele puncte:

Realegerea pe dintregulu a reprezentatoriloru comunali in cetate si in celelalte comune.

In comunele amestecate observarea de o drépta proportiune.

Realegerea intregului Magistratu totu dupa proportiunea nationalitatiloru.

Introducerea limbei nóstre nationale alaturea cu cea germana in tóte comunele amestecate; recunóscerea in dreptulu seu numai a limbei romane in comunele curatu romanesci.

Noi numai asia potemu intielege porunc'a imperatésea, care tiene, ca in Ardélu trebuie se se faca schimbari afundu taitóre (tief eingreifende Veränderungen). —

Spre inlesnirea lucratoriloru Domnului Comisariu reorganizatoru Deputatiunea este poftita cá se binevoiésca a'i impartasi Domniei Sale:

a) Datele statistice dupa nationalitati.

b) O lista de Candidati pentru Representanti'a Comunei cetatiéne.

c) O alta lista de candidati la Senatu si celu puciru la unu postu cardinalu, cum si de secretari la Magistratu.

d) Déca s'ar poté, si unu extractu de contributiune totu dupa nationalitati.

In urma subscrisii mai dorescu si astépta dela cei optu membrii romani ai Comunei Brasiovului, cá se'si puna tóta silinti'a spre a midilooi o noua alegere si cu acea ocaziune imultirea membriloru de nationalitatea romana in proportiunea numerului locuitoriloru ei.

In casu de ne'mplinirea susu atinselor dorintie astep-tamu, cá se se naintese unu protestu scopului corespunditoru la locurile mai inalte.

Datu-s'a si s'a subscrisu in Brasiovu, in anulu Domnului 1861 Aprile 16/4.“

Acésta plenipotintia data celoru in trena numiti fusese citita si desbatuta in o adunare de 78 romani fruntasi veniti din vreo siese comune bisericesci. Dorintiele respicate in acelu actu nu s'au implinitu nici pre de parte. Din acea cauza reprezentantii comunelor au luat recursu la Cancellari'a curtii; acelasu inse stete preste unu anu delaturatu si cá datu uitarii. Tardiu dupa retragerea baron. Fr. Kemény si a baron. Fr. Salmen recursulu veni la comun'a si la magistratul Brasiovului spre — informatiune.

Nu am mai potutu afla cá ce felu de informatiune va fi mai fostu si aceea. Siedintiele universitatii sasesci si apoi diet'a in locu se tiena luarea minte a romaniloru in destep-tare cu privintia la cestiuinile loru de si locale inse cestiuini de principiu, ele 'iau abatutu cu totulu, eara zelulu de odinióra se astemperà de minune, in catu astadi nici macar despre activitatea membriloru comunali nu se mai aude nimicu.

Unulu dintre subscriitorii dela 1861.

Brasiovu 19 Sept. n. In muntii nostrii cadiu o nin-sóre, prin care temperatur'a se reci pana la 5—6 graduri de asupra nulei, in catu fiacare e constrinsu a imbraca vestminte de érna. Brum'a cadiuta in urm'a ploiloru reci stricà totu ce mai avea de stricatu pentru estimpu.

Gazetele au inceputu a inregistra earasi multimea nenorociriloru de focu care mai alesu tómn'a ajungu de regula pre mai multe comune. Noi avem a inregistra din septeman'a trecuta foculu dela orasielulu sasescu Presmeru (Tartlau) prin care siese economi isi perdura tóta recolt'a din estimpu impreuna cu siurile si grasdurile, apoi oelu din satulu vecinu secuiescu Uzon, unde 24 economi si unu vapsitoru de arnicu isi perdura parte tóte locuintiele, parte numai siurile si ou tóta recolt'a ce a fostu in ele; eara dumineca nóptea arsera si in suburbiulu de susu alu Brasiovului doua case. Se spune ca acestea focuri s'au escatu totu numai din negrija. In Uzon o fetitia aprinse canepa mumesei cu catranitie, cu care se jucase. In Brasiovu sierbitórea amblà cu luminarea aprinsa p'intre ascuile unui mesariu, pe care le aprinse si nu le mai potù stiuge. Da Dómne ómeniloru minte si judecata, cá toti carii potu si au midilóce se'si cladésca tóte incaperile din pétra si caramida si se le acopere ou tiagla, precum de cativa ani incóce facu sasii in mai multe tienuturi, totuodata se se folosésca regulatu de societatile asecuratóre, pentrucá intemplanduse nenorocirea se aiba de unde a se despagubi. De altumintrea am vediutu in unele tienuturi si sate romanesci, pe unde ómenii au inceputu a'si face nu numai case, ci si grasduri de pétra, eara nutretiulu ilu asiédia mai departe in fundulu curtii séu in gradina.

(Bancnotele rosii de 10 fl. v. a.) S'a bagatu de

sama ca multi ómeni au uitatu de publicatiunea din Iunie a. c., prin carea se face cunoscutu, cumca bancnotele rosii de 10 fl. val. austr. se mai priimescu inca numai pana in 30 Septembrie alu anului c.; de aceea oricine le mai are se le dea pana atunci in contributiune séu se le schimbe pe la cassele financiale, pentruca aceleasi dela 1 Oct. 1865 pana la Dec. 1866 se voru mai priimi inca numai in Vien'a si acolo inca numai la directiunea banței.

Asupra drumului din Praov'a pana spre Campin'a earasi se ridica plansori din partea calatorilor. Podurile si dere-seturile provisorie facute in an. tr. au inceputu a se slabi si strica, incatu pe alocurea si acum se trecu cu periculu, eara in capu de érna póte se fia si mai reu. De aceea cateva foi publice isi ridicara vocea rogandu pe gubernulu romanescu, cá se nu dea uitarii acelu drumu de mare importantia si se nu mai creda mincióseloru raporturi, déca i s'aru mai face de acelea precum i se faura in anulu trecut, pentruca se póte intempla usioru, cá Romani'a se remana preste érna inchisa si izolata de catra cealalta Europ'a cá intr'o carantina.

In contr'a colerei se totu mai iau mesuri preventóre; viétia cumpatata, mancari sanatóse si curate, póme puoine si numai cópte, ferirea de receli si de betia, cum si de patime furióse, aerirea locuintieloru, departarea oricaroru putori, versare de chloru (séu si varu nestinsu) cu vitriolu in esitori — sunt totu atatea preservative in contra colerei.

Sabiu. „T. R.“ reproduce din „Pres'a“ scirea, ca rescriptulu conchiamarii dietei transilv. va esi in 12 deodata cu la Clusiu, ca memorandumu comesului e de cuprinsu ageru si nu e aptu a se publica, in fine si acésta: „Din contra ni se spune cá siguru, ca metropolitulu Siaguna s'ar' fi castigatu pentru starea cea nóua a lucrurilor.“ —

Enricu Schmidt, redactorulu lui „Herm. Ztg.“ si a aruncatu condeinulu de redactoru, romanendu numai profesoru la academia de drepturi din cauza, ca a capatatu mandatu prea normatoriu, ca nu i e ertatu a critica prea naltulu rescriptu conchiamatoriu la dieta si ca la din contra i se va lua profesur'a. Elu crede, ca déca diurnalele magiare nu se rusinéa a scrie despre diplom'a din 20 Oct. si patent'a din Febr totu acte imperatesci intr'unu modu cum elu n'ar fi cutediatu, parerea aceea nu e corecta, ca n'ar fi ertatu cuive a se exprime asupra rescript. imp. —

— Tóte diurnalele se enuncia acum asupra rescriptului lui. Vom vedé cum. —

Muntii apuseni. Buciumu 29 Augustu 1865. (Magiarisare cutediata si pe aici.) D. Pataki Ferencz in „Korunk tarzája“ Nr. 29 a. c. descriindu calatóri'a s'a dela Detonata intre celealte dice: „ca Buciumulu cuprinde oinci sate in sine, adeca (cum insul' le numesce) Bucsum-Cserbu, Bucsum-Szát, Bucsum-Izbita, Bucsum-Szúka, és Pojáni, printre aceste curge o vale, cari tiene in miscare continua mai multe fireze si steampuri. — Locuitorii de de multu ai Buciumului au fostu nobili. Domnitorii natiionali l'au fostu impoporatu cu secuii, carii intr'atata s'au romanisatu eloláhosodtak), catu astadi nece nemtiesce nece magiariesce nu sciu vorbi, batatea intre locuitorii aceluia-si multi au nume ungresci — sunt omeni frumosi si vertosi. — Multi gatescu urceóre fórté frumóse si tari. — Dela beserica in susu, pe a careia vérvu si acuma sta cocosiulu, am ajunsu in $\frac{3}{4}$ óre la Detonata séu magiariesce „Villám-verte“ pentruca romanesculu nume de Detonata Jokai Mór in 1858, candu pe acolo a amblatu, pe magiariesce l'a tradusu in Villám-verte, si spre pomenire-i Detonata si acuma se numesce „Jokai-Szirt.“

De óra ce inse mai tóte citatele pasagiuri sunt cu multu mai neadeverate si mai neintemeiate de catu se se póta lasa a trece de bani buni, eu imi tienu de santa datorintia in interesulu adeverului si alu dreptatii a face cuvenitele observatiuni, cá publiculu cetitoriu se cunósca starea lucrului cea adeverata in limpedele seu adeveru, pre cumca:

1. Comunitatea Buciumului cuprinde in sine nu numai 5 ci 6 prediuri (vulgo crenguri) cu cate atatea beserice, adica Buciumu-Cierbulu, B. Satu, B. Isbita, B. Siésca, B. Poieni, si B. Muntari, — pe valea Buciumului se afla steampuri fórté multe, éra móra de firesu numai unca. —

2. Nu toti, ci numai trei frati: Simeon, Ilie si Ioane. Macaveiu au fostu mai de multu nobili intre locuitorii Buciumului, aceia-si nobilitatea si au capatat'o dela rostulu Domnitoriu Mihaile Apati in 1676, cum se dovedesce cu Donatiunea ddto. 7 Dec. 1676 aflatoria aici, apoi succesive aceeasi nobila familia Macaviésca atata s'au inmultitu, catu astadi numera la 60 fumuri.

3. In totu tienutulu Buciumului de vei cauta pretutidine si totudeuna si cu falinarulu lui Diogene, **nu** vei poté afla se fia fostu **canduva** séu se fia astadi aice locuitoriu **verunu sufletu de magiaru séu de secu,** atatu mai pucinu verunu Buciumanu sa pórté nume magiariescu, de invederatu documentu sie:bindu in acésta privintia tóte conscriptiunile respective din tóte timpurile.

4. Buciumanii in numeru de vero 4000 suflete sunt toti metalurgi, si cá atari traiescu din cultur'a mineloru, ér' nice catu din facutulu urceoreloru, ca-ce nece insasi natur'a n'a creatu in pamentulu Buciumului verunde va lutu pentru olaritu. — Ci pe Buciumanii ii recunoscu toti ómenii de omenia de baiesi fruntasi asemené Abrudeniloru si Rosieniloru, cu acea unica distinctiune: ca Buciumanii sunt toti de vitia romana. — Mai incolo:

5. Spre reinfingerea acelei asertiuni a D. Pataki: „cumca pe vérvulu beseriei si acuma se vede cocosiulu,“ — provocu de marturi pre toti stainii nemagiari calatori in susu si in diosu prelunga tóte siése besericele din Buciumu cá se marturisésca, déca cocosiulu — insemnulu calvinescu a potutu se fia candva la careva beserica din Buciumu? si voru deminti acea — asertiunea cutesata a Dlui Pataki, — de óra ce tóte besericele Buciumului impreuna cu poporulu seu ab origine au fostu totudeuna si voru remané purerea romanesci cu insemnele S. Cruci, ear' nu calvinesci cu insemnulu oosiului. — In fine

6. Ce se tiene de versiunea Detonatei in „Villám-verte“, si botesiunea-i cu „Jokai Szirt“ lasu in voli'a si placerea publicului: cum va se se numésca acea stanca: Detonata, Villám-verte, seu Jokai-Szirt? ca-ce acelei stante nu'i pas'a oricum se va numi, precum neci Buciumului nu i-a pasatu candu fratii magiari odinióra l'au fostu botesatu „Tökefalva,“ si totusi „Buciumu“ a remasu, asia se numesce astadi si asia se va numi porurea pana candu va esista. —

Dupa permiterea acestora, D. Pataki! imi liau volia despre o parte a ve spune verde si fara reserva: precum ca romanii pe aceste si alte locuri, multiamta cercului! sunt destulu de numerosi, nu sentiescu nece de cum necesitatea de a face romani „si din petrii“ cum voru ungerii, si caroru poeti cantara odinióra „Totu omulu se fia omu si ungeru,“ — alu caroru marele barbatu Szechényi invetia „si din petrii trebue creati ungeri, si patricidiulu ar' trebui liertatu, numai pentruca e ungeru.“ — Apoi Kossuth la 1847 volia se obruda limb'a ungresca pana si in besericele romane, si in 10 ani se'i facea pana si pre copii a trei — milióne de romani a vorbi ungresce, — care la 1848 si 1849 spansurá pre romanulu, care cutesá se dica, ca nu e ungeru, si intemeia tribunale de sange in contra loru. — In aceliiasi de trista memoria ani unii dintre fratii magiari strigau: oumca Ddieu, antaiulu omu Adamu, ceriulu si pamentulu impreuna cu tóte ale s'ale sunt magiariesci, pria urmare de se potea totu universulu lu ar' fi magiarisatu. — Romanii n'au trebuintia de a se inmultu cu ungeri si cu sasi. Remaia ungerii ungeri, sasii sasi, dara lasatine, cá noi romanii inea se remanemu romani impreuna cu besericele nóstre. — Romanii nu voru se nemicésca pre nimeni. — Romanii din parte-le sciu a fi drepti si generosi catra consorele natiunitati; romanii nece odata n'au doveditu spiritu de suprematisare séu cucerire; — deci „tóte cate voliti se ve face voua ómenii si voi faeeti loru asiderea, — si aceea ce tie nu ti place altuia se nu faci,“ in aceste se cuprinde legea lui Ddieu si a naturei. Despre alta parte a conchide: cumca, déca Domnia Ta Dnule Pataki! cá unu membru eruditu ce esti alu societatii ungare physico-naturale in acestu seclu alu luminiloru si alu civilizatiunei nu te-ai sfitu a esi in publicu cu ast-feliu de minciuni, una mai **cornurata** de catu alta; apoi ce crediamentu, ce valóre mai potu avé ceilalti scriitori séu istorici magiari facia cu celealte natiunitati? „ab uno disce omnes“ — asiderea „e si dreptulu istoricu“ alu Dvóstra.

Iosifu Ciura m. p.,

parochu rom. unitu alu Buciumului.

UNGARPA. Pest'a 15 Sept. Judecandu cineva dupa tonulu predomitoru in foile publice de aici ar poté incheié, séu ca diferitele partite au invatiatu a se cumpata si a'si mai infrena patimele loru, incatu ceea ce s'a intemplatu in a. 1861 nu se va mai intempla nicidecumiu 1865/6, séu ca dóra ele isi pastrésa pot-rile pana la dieta. Numai lupt'a publicistica dintre asié numitii centralistii séu aparatori ai unitatii monarchiei intru intielesulu patentei din 26 Fauru si

intre d u a listi séu aparatorii uniunii personale decurge pana acum cu mai multa patima.

In 13 Sept. unu focu infricosiatu faeù mari stricatiuni in Pest'a. Trei strate, a nemtiloru, a porcariloru si a fiacariloru in orasiulu lui Iosifu fusera cercetate de fiacari. Foculu prorupse la unu putinariu. Pagub'a este fórte mare. In acea parte a cetatii este apa fórte pucina, adioa numai in putiuri (fantani), care sunt proprietatea privatiloru; de aici greutatea cea mare de a stinge foculu. Dar' Pestanii inca aru fi potutu canalisa de multu incai o parte a cetatii loru, ca au avutu si ei odinóra destule dile bune. Multi din ei au fostu in Oland'a de diosu si in Angli'a, unde au avutu ocaziune de a invatia cum se trage ap'a din riuri mari prin canale.

In Ungari'a incepura dupa denumirea noiloru chefi de comitate si de comisari r. prin orasie a se demisioná si pensioná cu ghiotura, incependu dela comiti supremi pana la cancelisti de judetiu cercualu. Pana si unu secretariu de locotientia se escoficia (abgefertigt) cu o suma de floreni odata pentru totudéuna. —

CROATIA. Agramu 12 Sept. „Domobran“ vediendu impregiurarile de facia pledésa pentru n e d e p e n d i n t i ' a regatului triunitu si in contra uniunii reale cu Ungari'a Elu dice, cumca politic'a croatiloru nu e neci unu secretu; ei pretiuescu dreptulu istoricu alu fiacarui poporu si egal'a indreptatire si nu ambla dupa suprematia, cá vecinii de dincolo de Dravu. Poporulu croatu si va sci apará nedependinti'a; apoi magiaronii Croatiei, la cari contésa magiarii nu sunt poporn croaticu. Croatii totudéuna au fostu autonomi si independinti si-au alesu dinastia. Intr'altu art. 'si responde la intrebarea, ca oine le sunt mai periculosi, germanii séu magiarii: Cumca facia cu desnacionalisarea magiarii sunt cu multu mai periculosi, ceea ce dovedesce atata intielegintia renegata si numele pe intregulu magiarisate si incheie cu cuvintele: noi trebuie se ne luamu pe sama si facia cu Vien'a si cu Pest'a. Ast'a e mai periculósá de catu ceea, pentruca aici, supremati'a decide, ér' colo trebuie se se presupuna, ca tronulu va fi mai dreptu.

Cronica esterna.

ITALIA. Afara de miscarile partiteloru, care numai odihnescu a sumutiá si iademná espeditiunea pentru intregirea regatului, cea mai mare noutate in Itali'a e disolvare a parlamentului si escrierea noueloru alegeri pe 22 Oct. ér' camerele se voru convocá pe 15 Nov.

ROMANIA. Prochiamatia Domnitoriului: Romaniloru! Tristele evenimente petrecute in lips'a mea m'au petrnsu de una durerósá impresiune. Déra si astadata poporulu romanu, a probatu, ca scie a se feri de uneltiri culpabili.

Demna si liniscita atitudine a tierei intregé, si in asta impregiurarea este cea mai viua reprobare, celoru petrecute.

Servésca de lectiune reprobarea tierei! Véda-se inca una data, ca ori-ce incercare de a resturná institutiunile tierei, nu va gasi nici unu sprijinu in animele vóstre.

Romaniloru! Tare de increderea vóstra, tare de inchezasluirea ce din nou ati datu viitorului, prin intielépta vóstra purtare, Eu, in asta di acordu una deplina amnestia celoru urmariti pentru delicté politice.

A l e c s a n d r u I o a n .

N. Cretulescu, Florescu, N. Balanescu, D. Cariagdi, Manu. Nr. 1061, Augustu 30.

Amnestia: Art. I. Toti aceia ce se gasescu implicati in evenimentulu de la 3/15 Augustu sunt si remanu amnestiati.

Art. II. Ministeriulu publicu va incetá din veri-ce mai inainte urmarire, atatu in contra celoru prinsu asupra faptului, catu si in contra celorulalti acusatii politici.

Art. III. Toti cati se afla astadi arestati, sub asemeni categorié, se voru libera indata etc.

— Unu corespondinte din Focsiani in „Trompet'a“ asecura, ca granele au reesitu in Romani'a cu fórte pucina diferentia de abundantia de mainainte, si numai unde locuitorii nu s'au potutu invoii cu arendasii si proprietarii s'a lucratu mai pucinu pamentulu. Cu tóte acestea graulu a inceputu in portulu Galati a se vinde cu 150—175 lei chila si porambulu dela 109—125, ceea ce se face si in portulu Brail'a, dupa ce acum a mai incetatu colera.

In 1 Sept. s'a tienutu solemnitatea deschiderii scóleloru; dupa legea organica a instructiunii fiacarui copilu séu fetitia romana din t ó t a R o m a n i ' a , vré nu vré, i cauta a lua invetiatu'r'a prescisa de lege, care se dice „legea instructiunii oblegatória.“

In Bucuresci la metropoli'a a fostu o serbatória din cele mai mari. Curtea cea mare a academiei erá indesuita de scolari si poporu si dupa Santirea apeii se tienura cuventari de deschidere, care fura intrerupte cu vivate infricosiate de: „se traiésca Romani'a unita, se traiésca Domnitoriulu!“

Consiliulu generalu alu instructiunii publice dupa legea organica inca s'a compusu din persóne din totu statulu investimentului si din oate 2 consiliari ai statului, 2 ai curtii casative si 2 din cleru.

✠ Alta scire trista publica „Tel. R.“, cumca o. r. consiliariu de scóle in disponibilitate domn. **Constantinu Ioanovicu** a repausatu in 27 Aug. (8 Sept.) in Menes si in 30 Aug. i se tienù inmormentarea. Multele benefaceri, ce le-a primitu natiunea intru crescerea tenerimii sale prin acestu barbatu, multele scóle aduse in viatia prin influinti'a densului facu pe ver-ce nationalistu se suspine dupa acést'a perdere! Fiai tiere'n'a usióra si memori'a eterna!

Filea de diosu, in comitatulu Turdei. Alesandru Baritiu parochulu localu face fratiniiloru, amiciloru si totororulu binevoitoriloru sei cunoscutu cu inim'a sfasieta de dorere, cumca socia-sa Elena, in urm'a unei bóle grele tifóse provenite din osteneli mari, provediuta cu ss. taine in 16/4 Sept. a. o. a incetatu din acést'a viétia trecatóre. Pre langa sociulu sea pe repausat'a o jalescu siepte prunci ferbinte iubitori, Susan'a maritata P. Medanu archivariu la comiatu, Iustin'a mar. Vas. Popescu parochu, Victoru, Regin'a, Mari'a, Ludovic'a si Virgini'a, cum si parintele seu Vas. Ciurilénu parochu in etate de 85 ani, fratele seu Ioane, patru cumnati si un'a cumnata. Socia buna si credintiósá, mama doiósá, económa nepregetatóre si necrutiatóre de sinesi, tu ai scapatu de valurile lumii si vei lua parte la bucuriile netrecatóre ale vietii eterne!

Hotelulu dela dóne Lebade!

Pentru incredintiarea de pana acuma sum cu multumita, — si am onóre a aminti p. t. publicu, ca „Hotelulu dela dóne Lebade“ din uliti'a ungrésca din Aiudu, cunoscutu sub numelele „Hotelulu lui Schlesinger, — ori Hotelulu Colegiului“, in mai multi ani in arenda, l'am renoitu de totu, in acela spre incredintiarea mai multoru pasagieri potu oferí chielie celea mai curate si luminóse, si p. t. publicu calatori comoditatea cea mai posibila; — pretiulu chieliloru, mancariloru si beuturiloru-lu, computu pre catu se póte mai eftinu pre longa servitiulu celu mai promptu, — si pentru aceea me rogu de placuta cercetare. —

Totudeuna data mai amintescu si aceea, ca voiu fire ingrigitu totudeuna pentru p. t. calatori necurmatu in orice direptiune a le prestá mai departe carausi'a cea mai comoda. —

Aiudu 22 Augustu 1865.

2—2

Franciscu Vago.

Vendiare de aparatu de spirtu.

Unu aparatu galicu completu de spirtu de 25 de maji, folositu numai 6 luni, se vinde eftinu, acel'a se póte vedé in localulu fabricei in Sibiu, pórt'a turnului (Burgerthor) suburbu Nr. 381 si 384, unde d. Franciscu Misselbacher da informatiune mai de aprópe.

2—3

Cursurile la bursa in 19. Sept. 1865 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 13 cr. v.
Augsburg	—	—	107 „ 65 „
London	—	—	108 „ 90 „
Imprumutulu nationalu	—	—	72 „ 25 „
Obligatiile metalice vechi de 5 %	—	—	67 „ 75 „
Actiile bancului	—	—	777 „ — „
„ creditului	—	—	174 „ 60 „

Obligatiile desarcinarii pamentului in 15. Sept. 1865:
Bani 67·25 — Marfa 68—

Redactoru respundietoru

JACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tipariulu lui

JOANNE GÖTT.